

RADU PAVEL GHEO

Adio, adio, patria mea
cu î din i, cu â din a

Ediția a IV-a

Prefață de Paul Cernat

POLIROM
2023

Cuprins

<i>De la marea evadare la marea dezvrăjire (Paul Cernat)</i>	7
--	---

PROLOG

Adio, adio, patria mea cu <i>î</i> din <i>i</i> , cu <i>â</i> din <i>a</i>	15
--	----

SCRISORI DIN AMERICA

1. America – nu ca-n filme	27
2. Americă, Americă, am să-mi iau mașină mică... ..	31
3. Poezie cu somoni și alte jigăanii culturale	36
4. America într-un KFC	42
5. La muncă la capitaliști	45
6. Limba noastră – o comoară	48
7. În alb, în galben, în negru... ..	56
8. <i>Refuznicii</i> limbii române	60
9. Două povești cu umbrele	66
10. Îngerul de pe strada 156	69
11. <i>American W.C.</i>	72
12. Dor de dinozauri	76
13. Amicul meu Gașpar	80
14. Destine americane.....	83
15. Mașina cu proteine.....	87
16. Unora le place libertatea.....	90
17. La bani mărunți	94
18. Noi umblăm să cumpărăm, florile dalbe.....	98

19. Nimic nou pe coasta de vest	102
20. O stare de spirit	119
21. Hai să ne-americanizăm sîmbătă seara.....	123
22. O pisică strașnică.....	126
23. Frații noștri emigranți	130
24. Bani și miros.....	134
25. Libertatea și siguranța.....	142
26. Privirea americanului	146
27. Slavă muncii!.....	150
28. Povești cu (cît mai puțin) alcool.....	155
29. Fapt divers	159
30. Lege și tocmeală.....	165
31. De Paște, în Seattle	170
32. O fotografie cu bucluc	174
33. America e altceva	178
34. Cu ochi de emigrant	196
35. Între McDonald's și Trader Joe's.....	200
36. Din traiul american.....	208
37. Hărțuire sexuală	212
38. Poezia pe autobuze	216
39. Fals manual de politică a firmei	220
40. Un ciine, un bătrîn, o buburuză.....	229
41. La bibliotecă.....	233

EPILOG

Noi putem și altfel sau De ce părăsesc America.....	241
---	-----

ADDENDA

Români despre America, români despre români.....	253
a) <i>Din țară</i>	254
b) <i>Din America</i>	256
c) <i>Discuție pe site-ul ciberplai</i>	257
d) <i>Discuție pe site-ul sictir.ro</i>	263

Aș fi crezut că oamenii fac pur și simplu publicitate vreunui nou album al insului care cânta piesa, dacă n-ar fi fost povestea... fiindcă melodia includea și o poveste care parcă-parcă avea o morală ascunsă. Pe scurt, cântărețul înșira – la persoana întâi – o poveste întâmplată în anii '40, iar asta dădea un farmec vetust întregii istorioare. Personajul central era o mașină. Ce poate fi mai americanesc decât asta? Nici nu era o mașină oarecare. Omul o cumpăraseră de la văduva unui soldat care murise pe front și care era numit pe toată durata cîntecului *private McGee* (sau cam așa ceva), adică soldatul în termen McGee. De fapt, de la strofele obișnuite pînă la refren, numele și funcția lui se repetau obsesiv și totul rima cu *private McGee*. În fine... omul se plimba cu mașina, o mașină americană care mergea excelent, dar fusese vîndută tocmai fiindcă văduva voia să scape de ea: îi provoca amintiri triste. Numai că noul proprietar avea tot mai des impresia că acolo, în mașină, mai e cineva cu el, poate – sau aproape sigur – chiar mortul, știi, însuși *private McGee*. Pe altul, senzația asta l-ar fi făcut să mărite mașina imediat, dar cântărețul nostru se simțea minunat, chiar și cînd mergea pe drumuri pustii, căci îl avea cu el pe *private McGee*. Asta pînă într-o zi cînd, cu tot cu *private McGee*, peste destoinica mașină trece cu viteză un uriaș camion de cursă lungă, condus de un șofer beat. Minune însă, povestitorul nostru scapă, iar oamenii adunați la fața locului îi spun că a fost scos dintre fiarele contorsionate de un soldat cu uniformă zdrențuită, care apoi a dispărut nu se știe unde. Concluzia apare în ultima strofă, în care se spune clar că, deși plecat dintre cei vii, asupra vieții cântărețului-șofer a vegheat mereu *private McGee*. Așa cum – se înțelege, nu? – orice soldat american, fie el în Vietnam,

Coreea, Afghanistan sau pe veșnicele plaiuri ale vînătorii, are grijă de ai săi, cunoscuți și necunoscuți, morți sau vii, cum a făcut și *private McGee*. Iar dacă am fost răutăcios, este vina propagandei regimului comunist, care mă face să ricanez la orice fel de propagandă, deși știu că uneori oamenilor trebuie să li se spună și ceea ce e evident. Ca să închei povestea, după vreo lună, adică aproape imediat după ce Statele Unite au declarat război Afghanistanului, piesa respectivă n-a mai fost difuzată niciodată pe post. Sau, cel puțin, n-am mai auzit-o eu la acea oră de maximă audiență. Ceea ce e cam tot aia. Cîntecul își făcuse datoria, zic eu: crease starea de spirit favorabilă războiului. Probabil e pus undeva la arhivă. Cine știe? Poate mai trebuie ș-al'dată.

Iar dacă tot am ajuns la muzică – un instrument extrem de eficient în slujba oricărui aparat propagandistic –, aș vrea să pomenesc și de un *remake* la vestita piesă cu bananele a lui Harry Belafonte. Nu cred că există prea mulți oameni care să nu o știe: „Hey, mister Taliban, tali me banana/ Here I come and wanna go home...”. De data asta, textul era modificat în așa fel încît comicul pastișei să fie evident: „Hey, mister Taliban, tali me Ossama/ U.S. come and flatten your home...”, adică domnule taliban, dă-ni-l pe Ossama, (fiindcă) Statele Unite vin și-ți turtesc casa. Comicul era evident, numai că era unul cam grosolan. Din momentul în care am auzit melodia, mi s-a părut o idee proastă. Cea mai potrivită cale pentru menținerea moralului unei națiuni în război este – în cazul de față – să vorbești despre dezastrul provocat de bin Laden în America, cu detalii concrete și amănunte emoționante, dar să păstrezi războiul din Afghanistan într-un plan abstract, cu rapoarte de genul „...trupele noastre au traversat trei sate...”

sau „...au fost bombardate ținte strategice din zona orașului Kabul...”. Invers nu e bine. Când omului i se dă ocazia să se gândească – măcar vag – că și „ceilalți” au printre ei inși nevinovați sau că și civililor de acolo le ard casele așa, din senin, lucrurile se încurcă. Dușmanul nu trebuie să aibă față, familie, copii care pot fi uciși într-un raid aerian, casă și animale. Să mai și ironizezi o asemenea situație... Pastișa fără umor a fost o greșeală evidentă a unuia dintre inșii însărcinați cu propaganda; mă întreb dacă nu cumva o fi fost sancționat pentru asta. Oricum, prăpădenia cu talibanul și casa lui turtită de SUA n-a fost difuzat pe post decît vreo două-trei zile, după care n-am mai auzit nimic de ea. În schimb, în aceeași linie propagandistică, postul respectiv de radio a început să transmită, o dată pe săptămînă, mesaje în direct spre cîte una din navele americane aflate în zona de război. Alegea în fiecare săptămînă o navă de război *USS (United States Ship)* și transmitea în eter mesajele radiofonice ale rudelor și prietenilor rămași în țară, în timp ce pe cealaltă parte a globului militarii americani ascultau cu urechile ciulite cuvintele de încurajare și dor. De transmis, militarii nu transmiteau nimic, doar erau în misiune. Însă ce îmbărbătați trebuie să se fi simțit...

Ca să închei cu partea asta, mai spun doar că postul despre care am povestit e unul particular, nu finanțat de stat (decît, poate, în astfel de situații), că e foarte ascultat, iar impactul pe care l-au avut respectivele transmisiuni trebuie să fi fost enorm. Cred însă că și alte posturi au avut – poate obligatoriu – astfel de emisiuni. Pe de altă parte, privite de la nivelul unde se face politica înaltă, siguranța și stabilitatea unui stat gigantic pot părea oricînd mai importante decît libertatea unui grup restrîns de cetățeni. Înțelegeți cum vine asta? Americanii se pare că înțeleg,

oarecum marxist – libertatea e necesitatea înțeleasă. Iar guvernul a reușit să înăbușe o criză cu care America nu s-a mai întâlnit cam de mult. De prin 1941...

Steaguri și drapele flutură și filfîie...

Politica înaltă e politică înaltă, dar viața individului, istoria mică, e cu totul diferită de ceea ce va scrie istoria mare. Aici, pe coasta de vest, am urmărit zi de zi comportamentul cetățeanului mediu, încrezător în buna funcționare a sistemului în care trăiește și convins că acolo, sus, cineva va lua măsurile care se cuvin. Așadar panică, dezordine, îngrijorare manifestă – așa ceva n-am văzut pe fețele cetățenilor americani. Nici măcar funcționarea normală a instituțiilor (și mai ales a magazinelor) n-a fost afectată decît cel mult o zi. Spre exemplu, la unul din locurile în care lucrez, magazinul de mîncăruri, băuturi și delicatese cu specific oarecum european despre care vorbeam, vestea dezastrului de la World Trade Center a trecut aproape neobservată la nivelul reacțiilor umane manifeste (unul dintre colegi mi-a spus doar: „Abia aștept să ajung acasă și să aflu tot ce s-a întîmplat“, după care și-a continuat nesmintit treburile). Nimeni nu s-a oprit să comenteze la o cafea, nimănui nu i-a trecut prin cap să întrerupă funcționarea angrenajului din care face parte. Toți voiau să vadă și să judece ce se întîmplă, dar *după* ce își termină treaba. La urma urmei, New York-ul e departe de Seattle și trebuie să fii un patriot foarte îndîrjit ca să suferi laolaltă cu rudele victimelor de la *ground zero*. Altfel, distanța mai taie din patriotism.

Reacția imediată, cea mai concretă și mai vizibilă, a fost reafirmarea americanității prin afișarea unui simbol

ușor recognoscibil – drapelul american – în toate locurile posibile. Pentru un român fript cu ciorba mai multor sisteme ideologice (de la comunism la pseudo-democrația postdecembristă), atitudinea respectivă, mai ales când e dusă la extrem, conținea o doză semnificativă de ridicol. Dar pentru cetățeanul american, care simte că trebuie să își demonstreze cumva apartenența la Statele Unite și solidaritatea cu întregul sistem american, nici nu poate fi vorba de ridicol. Așa se face că America (sau cel puțin statul Washington) s-a confruntat imediat cu o problemă comercială importantă: insuficiența drapelurilor americane. În magazinele de aici, întotdeauna aprovizionate cu orice, a apărut brusc un gol. Cei care aveau steaguri de vânzare au făcut avere. S-au confecționat steaguri de hîrtie, s-au xerocopiat, desenat...

Din 12 septembrie 2001 am început să văd drapelul *stars and stripes* unde nici nu te-ai aștepta: nu doar în fața caselor și a magazinelor, unde tronează deja cearșafuri uriașe înstelate și dungate în roșu și alb, ci și pe casele de marcat ale magazinelor, pe mai fiecare mașină de american (cine nu a găsit steag de pînză, care să fluture în vînt, și-a lipit pe parbriz unul de hîrtie), pe birouri, printre pixuri și agrafe... Mai ales însă ca podoabă individualizată. Au fost foarte în vogă fundițele de atîrnat la rever, în culorile drapelului: roșu-alb-albastru (oare ce-ar fi zis dacă le-aș fi amintit că sînt identice cu cele ale drapelului iugoslav?). Unii și-au tatuat drapelul pe brațe și pe piept. Am văzut drapelul american în cele mai diferite forme: în urechile unei bătrîne (altfel elegant îmbrăcată), în chip de cercei (*kitsch*, de tablă colorată, asortați la o broșă cu drapelul bătut în pietre strălucitoare), în insigne, într-un ac de siguranță decorativ,

cu trei cubulețe cu litere – desigur „U“, „S“ și „A“ – și trei mărgeloaițe roșu-alb-albastru... Culmea a fost însă imaginea unei cucoane ușor fanate, cu părul făcut în codițe; în aceleași codițe își împletise panglicuțe roș-alb-albastre și, ca și cum n-ar fi fost destul, în împletitură își înfipsese și câteva stegulețe mici, de hîrtie, care îi filfîiau ușor pe cap în timp ce mergea.

Aș mai rămîne un pic cu cetățeanul american obișnuit, fără să uit nici de impactul mass-media, că a avut și el rostul lui în reacțiile publicului. Așadar, un alt punct fix al emisiunii de dimineată de la postul de radio despre care aminteam era cel al întrebărilor pentru ascultători. Redactorii postului intrau în vorbă cu diferiți ascultători și puneau, în virtutea unui joc mai vechi, întrebări interesante, de genul: „Ce ați face dacă Madonna v-ar invita la cină?“ sau: „Ce ați îngropa la poalele faimoasei Space Needle din Seattle ca mesaj pentru cei din anul 2102?“. Cel mai bun răspuns era premiat cu o cină la un restaurant, un bilet la operă, un set de chei pentru mașină... în funcție de sponsorul emisiunii din acea dimineată. În perioada de care aminteam, imediat după începutul războiului, întrebările de dimineată au fost în general de genul: „Ce o să facem cu Ossama bin Laden cînd o să fie prins?“ (de remarcat și absența condiționalului: nu „dacă“, ci „cînd“). Sau, la ideea unui ascultător de a-l decapita pe faimosul terorist și de a-i plasa capul la un muzeu, s-a iscat următoarea întrebare: „Ce cred alți ascultători că ar trebui să facem cu capul lui bin Laden?“. Nu mai țin minte cine a cîștigat, parcă insul care propunea să îl transforme în țintă pentru *dart*-uri și fiecare să țintească cu săgeți în ochii, nasul sau gura insului. Asta, desigur, *dacă* o să fie prins. Doar că ei nu spuneau